

Citace:

Jitka Koudelková, Guldana Abdramanova, Jaroslava Buzková, Igor Tsybolyuk *Buddhismus a kultura* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2010. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/buddhismus_-_koudelkova_abdramanova_buzkova_tsyboluk

Buddhismus a kultura

Výzkumná otázka:

Jaký vliv mají jednotlivé kultury na vývoj buddhismu?

Podotázky

Jaké jsou rozdíly ve vyznávání buddhismu mezi příslušníky různých národností/kultur?

Jak buddhista vnímá sebe, okolí, svět?

Jaký vliv má buddhismus na mezilidské vztahy?

Úvod do naší práce

Buddhismus je jedno z nejrozšířenějších světových náboženství s dlouhou historií. I přesto je však stále ve zdejších kulturních a geografických poměrech brán spíše jako něco cizího, neznámého, atypického. Buddhismus však není pouze náboženství. Je to nábožensko – filosofický systém, který má mnoho podob a forem. Právě tyto rozdíly jsme chtěli odhalit, a proto jsme si položili naši výzkumnou otázku. Někdy se buddhismu říká také ateistické náboženství, což samo o sobě již nese jistý paradox. I tomu se věnujeme v části naší práce.

Jak již napovídá výzkumná otázka, v této práci se budeme zabývat buddhismem. Avšak za cíl si neklademe pouze obecné přiblížení buddhismu čtenáři, nýbrž hlubší propojenost a vliv kultur na buddhismus jednotlivých národností, jejichž příslušníci buddhismus vyznávají.

Úvod do buddhismu

Co je to buddhismus?

„Nejlepší vysvětlení Buddhových učení pochází od samotného Buddha. V sanskrtu se tato učení nazývají dharma a v tibetštině čhö. Obojí znamená „jak se věci mají“. Na buddhismus tedy můžeme pohlížet jako na soubor nástrojů, které nám umožňují vidět věci takové, jaké doopravdy jsou, teď a tady. V buddhismu nejsou žádná dogmata ani tabu. Buddhova učení mají za cíl plný rozvoj a svobodu

těla, řeči a mysli.“ ¹⁾

Kdo byl Buddha?

„Buddha se narodil před cca 2560 lety v Indii v královské rodině ve vysoce rozvinuté kultuře. Mladý princ vyrůstal ve vysoce privilegovaných podmínkách a až do svých dvaceti devíti let poznal jen samou radost. Když poprvé ve svém životě opustil palác, jeho svět se obrátil vzhůru nohama. Ve třech po sobě následujících dnech uviděl velmi nemocného člověka, starce a mrtvého. Když poznal nevyhnutelnost stárání, nemoci, smrti a pomíjivosti všeho, hluboce se zarmoutil. Příštího rána potkal jogína v hluboké meditaci a jejich mysli se setkaly. Inspirován tímto zážitkem, opustil princ svůj domov a rodinu a vydal se na cestu napříč svou zemí s cílem najít učení k překonání utrpení a smrti. Učil se u nejrůznějších učitelů, ale ani jeden z nich ho nebyl schopen dovést ke konečnému cíli. Ve věku 35 let, po šesti letech hluboké meditace, rozpoznal opravdovou podstatu mysli a dosáhl stav buddhy. Probudil v sobě podstatu všech věcí: vševědoucí prostor, který všechno umožňuje, jeho zářivou jasnost, která hravě vyjadřuje bohatost mysli, a její neomezenou lásku bez jakýchkoliv překážek. Během příštích 45 let Buddha naučil metodám vedoucím k dosažení cíle osvícení tisíce nadaných žáků.“ ²⁾

Je buddhismus filozofie, psychologie nebo náboženství?

„Buddhismus můžeme považovat za filozofii do té míry, že jeho učení představuje kompletní a logický názor, ale buddhismus není jen filozofií. Filozofie dokáže vysvětlit věci na formální úrovni slov a názorů, kdežto Buddhova učení pracují s člověkem jako celkem. I když filozofická i buddhistická praxe vede k jasnosti myšlení, pouze buddhismus může vést k trvalým přeměnám, protože nám dává praktický klíč k vnitřním i vnějším událostem zažívaným v každodenním životě.

Kvůli schopnosti Buddhových učení měnit lidi, kteří je praktikují, považují někteří lidé buddhismus za určitý druh psychologie. Nejrůznější psychologické školy se všechny pokoušejí pomáhat lidem, aby nebyli zátěží pro společnost ani neměli příliš mnoho osobních problémů. I když buddhismus i psychologie mají schopnost lidi měnit, buddhismus je určen těm, kteří jsou již zdraví. Můžeme říci, že buddhismus začíná tam, kde psychologie končí. Buddhismus Diamantové cesty nachází použití v okamžiku, kdy je člověk již stabilní, kdy zažívá prostor jako radost a ne jako hrozbu. Od této úrovně rozvíjejí buddhistická učení neomezenou odvahu, radost a lásku, jež jsou vrozeným bohatstvím mysli. Když člověk aplikuje tato učení ve svém životě, rozvine hlubokou důvěru v jejich schopnost dávat všem situacím příchuť významu a růstu. Jakmile vzroste uvědomění si podmíněné podstaty všech věcí, odpadnou ztuhlé koncepty a přirozeně se objeví dokonalé vlastnosti těla, řeči a mysli. Konečný výsledek praxe – plné osvícení neboli stav buddhy – překračuje intelektuální či terapeutické cíle filozofie i psychologie. Je to stav dokonalosti mimo veškeré koncepty.

Buddhismus je více než 2 500 let staré náboženství prožitku, které je kombinací logického pohledu a přeměňující síly s metodami vedoucími k dosažení trvalých a nadosobních psychických stavů.“ ³⁾

Tři hlavní druhy buddhismu

Buddha předal pokyny třem hlavním typům lidí:

- Těm, kteří se chtěli vyhnout utrpení, předal informace o příčině a následku. - „**Malá cesta**” (skt. hínajána) neboli théraváda (učení starších).
- Ti, kteří chtěli dělat víc pro druhé, obdrželi pokyny k soucitu a moudrosti. - „**Velká cesta**” (skt. mahájána).
- S lidmi, kteří měli silnou důvěru v buddhovskou podstatu sebe sama i ostatních, se Buddha podělil o přímý pohled mysli nazývaný Velké pečeti (tib. čhagčhen, skt. Mahámudra). - „**Diamantová cesta**” (skt. vadžrajána).⁴⁾

Tyto buddhistické směry však zažily svůj rozkvět v různých dobách, např. vadžrajána až kolem 8. století v Tibetu.

Tři různé způsoby praktikování buddhismu

V Tibetu existovaly tři možné způsoby následování buddhistické stezky: člověk se mohl stát **mnichem**, praktikovat jako **laická osoba** nebo být **jogínem**.

- **Mniši a mnišky** žili odděleně v mužských a ženských kláštorech a museli dodržovat přísná pravidla chování.
- **Laici** měli rodiny a normální zaměstnání a snažili se používat učení v každodenním životě.
- **Jogíni** žili bez omezení společenskými normami, často v jeskyních s různými partnery a celý svůj život zasvětili duchovnímu rozvoji.

Protože lidé v moderních rozvinutých zemích mají prostředky kontroly porodnosti, není zde potřeba velkých buddhistických klášterů. Důvodem, proč museli muži a ženy v dřívějších dobách žít odděleně v kláštorech, nebylo, že by byl Buddha nějaký puritán nebo že by jeho učení neměla v oblíbě tělo. Buddha ani neměl strach, že by se budoucí dědicové ucházeli o nahromaděné bohatství, jako je tomu zjevně u katolické církve. Lidé se tehdy prostě nemohli milovat, aniž by neměli děti, což by omezilo množství času, který by mohli věnovat studiu a meditaci. Sliby mnichů a mnišek pocházely z rad Buddha a ačkoli mohou v moderním prostředí vypadat podivně, nelze je změnit, aby vyhovovaly novým situacím.

Na Západě se však původně samostatné skupiny jogínů a laiků velmi přiblížily. Dnes již není nutné, aby jogíni soutěžili s mnichy a mniškami v rudém rouchu o získání podpory ze strany produktivního obyvatelstva. Proto již není třeba, aby zde byly vnější rekvizity, jako např. vlající bílá roucha a divoké účesy, které je dříve odlišovaly od mnichů.

Při dnešním systému sociálního zabezpečení již také laikové nemusejí zakládat rozsáhlé rodiny, které by o ně pečovaly ve stáří. Odstup mezi oběma skupinami se tedy zmenšil a mnozí lidé jsou laiky, když pracují, a jogíny ve svých názorech a o dovolených.⁵⁾

Historie a vznik čtyř hlavních buddhistických škol v Tibetu

Tibetský buddhismus obsahuje souhrn buddhistických učení, které mají svůj původ v Indii. Díky velkolepé spolupráci tibetských překladatelů a buddhistických mistrů Indie mohl být celý soubor buddhistických učení přeložen do tibetštiny. Na tomto základě buddhismus v Tibetu vzkvétal až do 20. století. Rozvoj různých buddhistických tradic Tibetu je možno sledovat v historických souvislostech: v 8. století pozval tehdejší tibetský král Thisong Decän do Tibetu dva buddhistické mistry Gurua Rinpočeho a Šántarakšitu, aby tam učili buddhismus. Současně dal král podnět k přeložení důležitých buddhistických děl do tibetštiny. Tyto první aktivity v oblasti učení a překladatelství se

rozvíjely v tradici Ňingma, tzv. staré tradici.

Učení školy **Ňingma** vychází z děl, která byla v Tibetu známá v této první překladatelské vlně (8. století). V 11. století začala druhá překladatelská fáze, která obsahovala přepracování původní terminologie a vypracování nových překladů. Každá tradice, která opírá své odkazy o tuto překladatelskou periodu, je označována jako Sarma, nová tradice. Nejznámější školy nové tradice jsou Kagjü, Sakja a Gelug.

Tradici **Sakja** založil Khön Könčhog Gjalpo (1034-1102). Zaměřoval se na odkazy, které učil indický mahásiddha Virupa. Věnuje především tradování vadžrajánového učení.

Tradici **Kagjü** přinesl do Tibetu Marpa překladatel (1012-1097). Kagjüpa sahá až do 9. století, doby plného rozkvětu tantrického buddhismu v Indii. Prvním učitelem této linie byl Tilopa, slavný jogín a mahásiddha (plně realizovaný mistr). Tilopa obdržel odkaz od indických mistrů – Nágardžuny, Ngagpopy, Lawapy a dákině Kalpa Zangmo, a odevzdal vzácné nauky svému žákovi Náropovi, který předtím byl rektorem univerzity Nálanda v Indii. První Tibeťan, který dostal tyto nauky, byl Marpa. Gampopa byl prvním mnichem ve škole Kagjü a sloučil učení Kadampy a Kagjüpy „tak jako se slévají dva proudy“, čímž inicioval vznik řady dalších podškol Kagjüpy, jako byly:

- Barom Kagjü
- Karma Kagjü
- Cchalpa Kagjü
- Phagdu Kagjü

Z těch se vyvinulo osm dalších škol:

- Digung Kagjü
- Taglung Kagjü
- Dugpa Kagjü
- Jelpa Kagjü
- Jamzang Kagjü
- Šugseb Kagjü
- Marpa Kagjü
- Trophu Kagjü

Pro všechny odnože Kagjüpy je příznačný důraz kladený na přímé předávání z učitele na žáka. Hlavním učením školy Kagjü je mahámudra. Ve škole Karma Kagjü se poprvé v tibetském buddhismu vytvořila tradice vybírání nejvyšších představených řádu formou reinkarnace. Hlavním sídlem karmapů, tj. nejvyšších duchovních představitelů školy Karma Kagjü, byl až donedávna jejich mateřský klášter Cchurpu v Tölungském údolí západně od Lhasy.

Dnes je hlavou školy Karma Kagjü 17. karmapa.

1. karmapa Düsüm Khjenpa 1110 ~ 1193
2. karmapa Karma Pakši 1204 ~ 1283
3. karmapa Rangčung Dordže 1284 ~ 1339
4. karmapa Rolpä Dordže 1340 ~ 1383
5. karmapa Dešin Šengpa 1384 ~ 1415
6. karmapa Thongwä Döndän 1416 ~ 1453
7. karmapa Čhödag Gjamccho 1454 ~ 1506
8. karmapa Mikjö Dordže 1507 ~ 1554

9. karmapa Wangčhung Dordže 1556 ~ 1603
10. karmapa Čhöčing Dordže 1604 ~ 1674
11. karmapa Ješe Dordže 1676 ~ 1702
12. karmapa Čangčhung Dordže 1703 ~ 1732
13. karmapa Dücchog Dülpa Dordže 1733 ~ 1797
14. karmapa Theggčhog Dordže 1798 ~ 1868
15. karmapa Khakjab Dordže 1871 ~ 1922
16. karmapa Randžung Rigpā Dordže 1924 ~ 1981
17. karmapa Thinlā Thaje Dordže 1983 (tento karmapa byl předmětem sporu)

Tradici **Gelug** (neboli Ganden) zavedl Congkhapa (1357-1419), který zdůrazňoval učení školy Kadampa. Tu do Tibetu přinesl indický mistr Atíša (982-1054). Gelugpa vznikla ve 14. století a převzala od Karma Kagjü důležitou instituci regulování následnictví v čele řádu na principu reinkarnace. Tak se pokračovateli Congkhapova díla stali dalajlama a pačenlama. Původně měli v sektě postavení pouze nejvyšších představených klášterů Tašilhunpo, respektive Dapung. Teprve s nástupem pátého dalajlamy, jenž se s pomocí mongolského vůdce Gušri chana a následně i mandžuského dvora v Pekingu chopil rovněž světské moci v Tibetu, získali dalajlamové, považovaní za emanaci bódhisattvy Avalókitešvary, větší moc světskou, zatímco pačenlamům, pokládaným za emanaci buddhy Amitábhy, zůstala symbolická větší moc duchovní. Gelugpa přikládá prvořadý význam důkladnému studiu madhjamakové filozofie, striktnímu dodržování mnišských pravidel a meditační praxi zaměřené k dosahování bódhičitty a k nahlížení všech jevů jako prázdnoty.

Dnes je hlavou školy Gelug 14. dalajlama.

1. dalajlama Gendündub 1391 ~ 1475
2. dalajlama Gendün Gjamccho 1475 ~ 1542
3. dalajlama Sönam Gjamccho 1543 ~ 1588
4. dalajlama Jöntän Gjamccho 1589 ~ 1617
5. dalajlama Ngawang Lozang Gjamccho 1617 ~ 1682
6. dalajlama Cchangjang Gjamccho 1683 ~ 1706
7. dalajlama Lozang Kalzang Gjamccho 1708 ~ 1757
8. dalajlama Džampal Gjamccho 1758 ~ 1804
9. dalajlama Lungtog Gjamccho 1806 ~ 1815
10. dalajlama Cchulthim Gjamccho 1816 ~ 1837
11. dalajlama Khädub Gjamccho 1838 ~ 1856
12. dalajlama Thinlā Gjamccho 1856 ~ 1875
13. dalajlama Thubtän Gjamccho 1876 ~ 1933
14. dalajlama Tändzin Gjamccho * 1935

6)

Literární rešerše

Při přípravě podkladů jsme se v knihovnách setkali s nepřeberným množstvím literatury zabývající se buddhismem, přesto však bylo obtížné nalézt knihu, která by se zabývala právě naším tématem nebo se ho alespoň dotýkala. Nakonec nám posloužila jak literatura tištěná, tak studentské práce i práce uveřejněné na internetových stránkách.

Pro nás v nejdostupnější literatuře, skripta Geografie náboženství, autor Petr Kokaisl v 7. kapitole Buddhismus uvádí příklad prolínání buddhismu do původního taoismu přijetím obdobných hodnot

apod.

O buddhismu hovoří i kniha Roberta C. Lestera, *Buddhismus – Cesta k osvícení*. V ní se autor kromě obecných informací, jako je historie a vývoj buddhismu, zaměřuje také na životy konkrétních buddhistických komunit (mnichů i laiků) a rozdíly mezi nimi.

Dále jsme se seznámili s celou řadou knih, jejichž autorem je Tändzin Gjamccho – 14. tibetský dalajláma. Ten se ve svých knihách zabývá jak obecně buddhismem a meditací, tak i tématem soucítění a lásky, například v knize *Otevřené srdce – Učení o soucítění v denním životě*. Zde Tändzin Gjamccho pojednává v 7. kapitole právě o soucitu, co je to soucit a jaké kroky nás k němu přivedou. Navazuje v 8. kapitole, zabývající se meditací o soucitu a milující laskavosti. Autor zdůrazňuje, že cesta k lásce a štěstí vede především přes pozitivní myšlení a meditaci.

Neměli bychom opomenout ani dílo lamy Oleho Nydahla, který se zasloužil o rozšíření buddhistického učení na západě. Právě o rozvoji buddhismu v západní kultuře píše v knihách *Moje cesta k lamům* a *Jízda na tygrovi*.

O tibetském buddhismu a jeho integraci v české společnosti píše student Univerzity Karlovy v Praze, Daniel Jakš, ve své práci *Včlenění tibetského buddhismu do každodenního života v ČR na příkladu Komunity dzogčhen*.

Vzdálenější našemu tématu, ale přesto velice zajímavá práce studentky Univerzity Karlovy v Praze, Venduly Wiesnerové, *Pojetí femininity ve vybraných titulech buddhologické literatury vztahující se k období nejstaršího buddhismu*, pojednává o vztahu žen k buddhismu, a o tom, jaký byl Buddhův postoj k ženám a jak jej dokázaly některé buddhistické školy dezinterpretovat. Na práci nás nejvíce zaujalo, jak buddhismus získal svoji pozici i v boji za zrovnoprávnění mužů a žen právě proto, že jako jediná víra na světě slibuje oběma pohlavím stejné osvícení i cestu k němu.

Všechna tato díla nám pomohla k hlubšímu pochopení buddhismu a byla nám uvedenými poznatky určitým vodítkem k tomu, jak přesně orientovat naši práci a jakým směrem vést naše otázky při osobních rozhovorech s respondenty.

Metodologie

Při vypracování naší seminární práce jsme si mohli zvolit jak kvantitativní metodologii výzkumu, tak i kvalitativní metodologii výzkumu. Kvantitativní metodologie výzkumu většinou testuje předem dané hypotézy. Výzkum zahrnuje širší, avšak plošší vzorek populace. Hypotézy jsou tímto výzkumem potvrzeny nebo vyvráceny. Kvantitativní metoda nebyla v našem výzkumu použita, protože pro námi položené otázky z oblasti náboženských vztahů nejsou měřitelné jednotky a získané informace mají subjektivní charakter. Kvalitativní metodologie výzkumu se zaměřuje na porozumění získané informaci, a to nelze tak lehce kvantifikovat.

Proto bylo pro náš výzkum vhodnější použití kvalitativních metod. Za cíl jsme si nekladli zjistit obecně platné zákonitosti v celé společnosti, nýbrž nás zajímal jedinec jako takový, jeho názory a zkušenosti. A k těmto informacím nás nejlépe dovedly právě metody kvalitativní.

Metodou sběru dat, kterou jsme získávali informace od našich respondentů, bylo semistandardizované interview (kompromis mezi standardizovaným a nestandardizovaným interview). Otázky, které jsme kladli respondentům, jsme měli předem vypracované, očíslované a seřazené. Avšak při rozhovoru

samotném se pořadí otázek měnilo, některé otázky byly doplněny na místě a některé z dříve připravených nebyly vůbec vysloveny. Respondenti mohli odpovídat stručně, mohli i svoji odpověď více rozvést. Všem respondentům byly kladeny stejné či obdobné otázky, aby bylo dosaženo co největšího možného porovnání mezi jednotlivými druhy buddhismu. Našimi respondenty byla paní Dien Minh (žijící a pracující ve Varnsdorfu), Vasilij Stepanov (zahraniční student České zemědělské univerzity) a Lukáš Pelikán (student vysoké školy a člen Ústeckého buddhistického centra).

Další metodou sběru dat, kterou jsme použili, bylo studium dokumentů. A to dokumentů jak v tištěné podobě, tak dokumentů v podobě elektronické. Touto metodou sběru dat se nám podařilo shromáždit základní a obecné informace k naší seminární práci.

Vlastní práce

O lamovi Olem a jeho rozšíření Diamantové cesty na západě:

Lama Ole Nydahl je západní mistr tibetského buddhismu, který se narodil roku 1941 v Dánsku. Jeho rodiče byli středoškolští učitelé a spisovatelé. Ole vystudoval filozofii na Kodaňské univerzitě.

V roce 1968 se Ole a jeho žena Hannah setkali na své svatební cestě po Indii a Nepálu s Jeho Svatostí 16. Karmapou – hlavou školy Karma Kagjü tibetského buddhismu – a stali se jeho prvními západními žáky. Karmapa je rozpoznal jako ochránce své linie a požádal je, aby přenesli jeho učení na Západ. Olemu udělil titul lama, což znamená „učitel“. Toto období popisuje lama Ole ve své knize „Moje cesta k lamům“ (Společnost Diamantové cesty, Praha, 1999).

Lama Ole strávil v Himalájích studiem a praktikováním buddhismu tři roky a od roku 1972 předává učení Diamantové cesty po celém světě, prakticky každý den v jiném městě. Za tu dobu založil se svou ženou Hannah, a v poslední době také s Caty Hartungovou a Tomkem Lehnertem (společně známí pod zkratkou TCHO), téměř 450 meditačních center pod přímým vedením 17. Karmapy Thaje Dordžeho.

Poznatky z přednášky Petry Jarošové na téma Šíření a vývoj Diamantové cesty na západě

Od počátku 80.let (1972) cestoval Ole od města k městu se stejnou přednáškou. Poté, co tímto způsobem zasel semínka, začaly vznikat i celé kurzy a komplexnější společná meditační cvičení (jako např. phowa).

Hodně mladých lidí v Německu rezignovalo na svoji budoucí kariéru a začalo budovat buddhistická centra. Aby měli co nejvíce času na budování a vedení center, pracovali jen pár dní v měsíci, takže neměli moc peněz. Proto prováděli i tzv. pudži (zpívaná přání). Lidé byli tak odhodlaní pracovat na svém rozvoji, že by jim i děti byly překážkou, a proto skoro vůbec nezakládali rodiny.

Toto byl případ Německa, když se do něj dostala Diamantová cesta. Do Čech se Diamantová cesta dostala mnohem později, a proto teprve před zhruba 10 lety začal být aktuální problém „běžného života“. Čeští buddhisté se tehdy hodně podobali členům hnutí hippies. Začalo se řešit, že by měli žít spíše normálním a společenským životem. Být ostříhaní, umytí a jít společnosti více naproti. Český buddhismus lépe reprezentovat.

Dnes již je buddhismus v Čechách tak rozšířený, že buddhisté mají své vlastní novináře a časy se hodně změnily. Přichází nové období. Dříve se spíše plnil pokyn budovat buddhistická centra, což se v Čechách dařilo obzvláště dobře. Nejen že v Čechách velice často vypomáhali polští učitelé, ale na rozdíl od jiných zemí, sami čeští buddhisté šířili buddhismus netradičním způsobem. Když v jednom městě vzniklo buddhistické centrum, tak jeho členové navštěvovali blízká města, kde centra dosud nebyla a pořádali tam přednášky. Takto vzniklo v Čechách velmi rychle mnoho center. Dokonce tolik, že někde není dostatek členů na to, aby jejich centrum mohlo dlouhodobě fungovat, a proto lze očekávat, že jich řada časem zanikne.

Vzhledem k tomu, že je německý buddhismus ve svém rozvoji zhruba o 20 let napřed, vznikají tam nyní naprosto jiné problémy, ke kterým u nás pravděpodobně časem také dojde. Nyní je aktuálním problémem mladé nastupující generace buddhistů pocit, že jim starší zakládající generace buddhistů nechce postoupit dostatečné pravomoce v řízení center.

Lama Ole se nyní více zaměřuje na to, aby nevzniklo něco jako „národní buddhismy“. Kdyby se začal buddhismus v jednotlivých státech vyvíjet svým vlastním individuálním směrem, mohlo by dojít k ideologickým neshodám, což je v rozporu s učením. Bylo vybudováno Evropské centrum, kde se setkávají praktikující Diamantové cesty z celého světa. Je to bod, který má buddhisty z celé Evropy a světa navzájem sbližovat a sjednocovat. „Během pár dní v Evropském centru lze poznat takové množství buddhistů z tolika různých koutů světa, jako kdyby jste dva měsíce cestovali s lamou Olem po světě.“ řekla Petra Jarošová.

V těchto návštěvách Evropského centra vidí lama Ole klíč ke konzistenci lokálních center. Vidět jiné praktikující, dělit se s nimi o zkušenosti a sílu přináší velmi silnou motivaci praktikovat a inspirovat své kolegy v Čechách. Dalším důležitým úkolem je udržet všechna centra v České republice na co nejvyšší úrovni. Lama Ole nyní již neklade důraz jen na meditaci a budování center, ale dělat to nejlepší v daný moment. Jako např. starat se o právě narozené dítě, o svou rodinu atd. Tohle všechno lze vyrozumět z rozhovorů se staršími a zkušenějšími praktikujícími z Německa a jiných zemí a právě k tomu slouží Evropské centrum.

Petra Jarošová k tomuto tématu dodala: „Toto je důležité brát na vědomí obzvláště nyní, protože lama Ole tu nebude věčně a po jeho smrti bude trvat cca 20 let, než ho tu opět budeme mít v plné síle.“

Český buddhismus diamantové cesty

Rozhovor byl veden s Lukášem Pelikánem (21 let) z Ústeckého buddhistického centra.

Lukáš se řídí buddhismem pět let a dva měsíce.

Ostatní buddhisty vnímá jako dobré přátele, vynikající společníky, lidi, na které se může kdykoliv obrátit, ale i jako inspiraci a příklad toho, jak svobodně a radostně může i on fungovat.

Nebuddhisty vnímá jako lidi, kteří nemají ten luxus nebrat všechny své problémy vážně. Tak trochu jako uživatele nového přístroje, ke kterému však nemají manuál. Jako ty, kteří mají rozhodně více problémů a starostí, než on, jakožto praktikující buddhista.

Vnímání (tak, jak ho chápe psychologie), podle něj mají nebuddhisté stejné. Ovšem jejich způsob prožívání toho, co může být prožíváno, se liší na základě jejich tendencí, se kterými, na rozdíl od buddhistů, nic nedělají. Může to být např. tendence prožívat své já jako něco skutečného.

Více přátel má mezi buddhisty, ale snaží se získávat přátele i mezi nebuddhisty.

Se vztahy neměl problémy, myslí si ale, že mu právě buddhismus pomáhá problémům s lidmi předcházet.

Nemají buddhistický chrám (častěji se používá slovo klášter), ale jako laičtí buddhisté se setkávají v buddhistickém centru, což je klasická bytová jednotka vybavená gompou, což je meditační místnost.

K buddhismu se dostal v 15 letech, když přestal kouřit marihuanu, díky níž měl zkušenost, že situace lze prožívat mnohem zajímavějším a radostnějším způsobem. Jenže s kouřením už nechtěl pokračovat kvůli vlivu marihuany na jeho paměť a celkově výkon jeho mozku. Přemýšlel tedy o jiných možnostech, jak si život udělat zajímavějším, ale přitom zdraví neškodným způsobem. Dostal chuť zjistit si něco právě o buddhismu, o kterém slyšel, že zahrnuje různé metody, které fungují. Našel si tedy na internetu základní informace o tomto duchovním směru a velice ho to oslovilo. Tak začal navštěvovat pravidelně místní buddhistické centrum. Začal buddhismus praktikovat a zároveň dál studovat.

Okolí je k jeho duchovní cestě tolerantní, respektuje ho jako buddhistu, ačkoli se pravidelně stýká s křesťanem (otčím), nikdy spolu neměli konflikt kvůli různým náboženstvím. Někteří z jeho rodiny (matka, babička) se chtěli o buddhismu dozvědět více, tak navštívily přednášku cestujícího učitele. Děda se zase rozhodl přečíst o buddhismu knihu s názvem „Jak se věci mají“ od lamy Oleho Nydahla. Starší sestra se ho často ptá na rady kvůli svým problémům se vztahy a na jeho doporučení již několikrát použila meditaci zklidnění mysli. Myslí si tedy, že jeho okolí vnímá, že buddhismus může být velice užitečný.

Na buddhismus se dívá jako prostředek, jak dosáhnout konkrétně popsanych výsledků. Není pouze filozofií, ani pouze nějakým životním stylem, náboženství to pro něj není vůbec.

Buddhismus jeho život nejvíce změnil v tom, že se už jen velice zřídka nechá pohltit nějakými emocemi, náladami apod. takovým způsobem, že by se od nich nedokázal odpoutat. Pokud se něco takového objeví, trvá to už velice krátkou dobu. Další změna, už ne tak snadno viditelná, je ta, že svět a situace, do kterých vstupuje, prožívá mnohem uvolněněji a mnohem vnímavěji. Dokáže je mnohem více prožívat, i když jsou to situace zcela obyčejné.

Na buddhisty z jiných etnik se dívá jako na lidi, kteří mají zájem fungovat lepším způsobem jak pro sebe, tak pro ostatní.

Jejich centrum se zapojuje spolu s Němci do projektu Across All Borders, v jehož rámci se pořádají různé buddhistické akce.

Nedokázal posoudit, jak moc je jeho život ovlivněný kulturou a kde začíná být ovlivňován buddhismem. Každopádně podle něj může buddhismus velice dobře fungovat ve většině kulturách.

Zcela určitě vnímá rozdíl ve vyznávání buddhismu mezi sebou a jinými národy. Spousta východních národů, např. Vietnamci, se hlásí k buddhismu, ale ve skutečnosti vyznávají úplně jiné náboženství, o němž si však mylně myslí, že je to buddhismus. Používají buddhistické umění (sošky, thanks apod.) ale neznají jejich význam. Mají velice omezené znalosti buddhistické filozofie. Pokud něco znají, jsou tím možná pouze určité rituály, o jejichž významu také již nemají správnou představu.

Vietnamský buddhismus

Interview proběhlo s laskavým souhlasem paní Dien Minh a vyčerpávajícím překladem její dcery, ve vietnamském buddhistickém chrámu ve Varnsdorfu.

Paní Dien Minh a její manžel jsou buddhisté, děti nikoli, nenutí je přijmout víru, nechávají to na jejich poznání a rozhodnutí. V jiných rodinách to ale může být jinak, mohou nechat děti uvést k víře hned po narození, ale není to pravidlem. Oni sami přijali buddhismus při příležitosti otevření buddhistického chrámu (pagody) ve Varnsdorfu. Přijetí je obřad konaný v chrámu, vedený mnichem Dai Dúc. Mnich novému buddhistovi předá lístek, na kterém je uvedeno datum přijetí a jeho buddhistické jméno. Po tomto oficiálním přijetí víry se člověk s větší intenzitou účastní modliteb a činností v chrámu.

Na samotné vybudování chrámu se většinou najímá specialista v tomto odvětví. Chrám má být postaven tak, aby oltář směřoval na jihozápad. Avšak navštívený chrám ve Varnsdorfu byl zřízen v již existujícím domě, takže tato podmínka by se plnila jen velmi těžko. Proto chrám splňuje aspoň dílčí podmínku, že před oltářem musí být volný prostor a sošky Buddhy nesmí hledět směrem k nečistým místnostem za zdí (toaleta, koupelna, ložnice). Socha Buddhy, jako nejvyššího představitele tohoto náboženství, musí být na oltáři nejvyšší, nad ní nesmí být zobrazení žádného jiného patrona.

Ve Vietnamu je nejrozšířenějším náboženstvím buddhismus – především velký vůz a již méně malý vůz, dále křesťanství a islám. Dle paní Dien Minh vyznává původní rodina ve Vietnamu buddhismus, o známých mnoho neví, není zvykem se příliš bavit o náboženství. Předtím, než se stala paní Dien Minh buddhistkou, byla seznámena se základními myšlenkami a zvyky buddhismu. Dalo by se říci, že byla fakticky buddhistkou již dříve, avšak nebyla „oficiální“ buddhistkou. Nevykonala ještě přijímací obřad, to se uskutečnilo až před dvěma roky. Po přijetí chodí více do chrámu, účastní se oslav, obřadů, více se modlí, avšak ne každý den. Doma se například modlí k obrazu boha Milosrdenství, kterého má každá rodina doma v podobě sošky nebo obrazu. Při modlitbách vznáší svá přání.

V buddhismu nejsou žádná striktní omezení. Buddhismus jí nezakazuje jakoukoli činnost, kterou dělala před přijetím víry.

Buddhismus paní Dien Minh pomohl vylepšit vztahy k jiným lidem, dbá na dodržování buddhistických zásad, více sleduje své chování, ovládá své negativní emoce. Bere si více ponaučení. Jinak buddhismus pro ni nepředstavuje vůbec žádná omezení ostatních činností, ani stravovacích návyků. Jediné, co je doporučeno dodržovat, ale není vyžadováno, je zvolit si v každém měsíci 6 dní a nejíst živočišné produkty. Paní Dien Minh to nedodržuje, ale její matka ve Vietnamu ano. U buddhistického mnicha je doporučeno toto dodržet 10 dní v měsíci.

V chrámu žije mnich Dai Duc, který o chrám pečuje. Každé ráno rozmísťuje v chrámu zapálené svíčky, vonné tyčinky, pouští hudbu. V případě jeho nepřítomnosti (mnich je momentálně ve Vietnamu) se o chrám střídavě starají příslušníci komunity vietnamských buddhistů.

V životě buddhistů mají velký význam svátky. Užívají lunární kalendář, takže na začátku a v půlce každého měsíce se konají velké oslavy v chrámu, na kterých se shromažďují buddhisté z širokého okolí. Přinášejí s sebou mnohé pokrmy a podílí se na přípravě oslav. Kromě těchto oslav, které se konají pravidelně v každém měsíci, jsou pro buddhisty významné tři dny na přelomu ledna a února, kdy pro ně začíná nový rok. Dále den v polovině července, kdy uctívají a vzpomínají na blízké zesnulé a spálením jistých předmětů jim je posílají do jejich světa. Posledním velkým svátkem buddhistů je den narození Buddhy.

Paní Dien Minh by doporučila ostatním lidem buddhismus proto, že když se v chrámu modlí, tak si odpočine od ostatního světa, zapomíná na běžné problémy. Meditaci příliš neprovádí, ostatní buddhisté v jejím okolí meditují nanejvýš doma, na obřadech a oslavách v chrámu ne.

Dle vlastních slov má víru k Buddhovi. O Dalajlámovi ví, ale nepovažuje ho za nikoho významného, nijak ji neovlivňuje. Spíše je pro ni a pro komunitu důležitý ten konkrétní mnich v chrámu, který vede obřady, modlitby a dává jim poučení do života. V tomto případě je to mnich Dai Duc.

Rovnoprávností mužů a žen se buddhismus nezabývá, její názor zůstává stejný jako před přijetím víry. Nemá o rovnosti pohlaví žádné poučky. Dle jejich znalostí v současné době a ve zdejších poměrech již svatby rodiče neovlivňují (už nevybírají partnera) a nevadí, pokud je nastávající partner jiného vyznání.

Výchova dětí se řídí především konfucianismem, nikoli buddhismem. Obecně se vyžaduje, aby děti ctili své rodiče a mladší sourozenci poslouchali starší. Ovšem buddhismus má o výchově dětí své poučky. Konfucianismus hlavně řeší, jak být dobrým člověkem a tím pomáhá při výchově. Samotným buddhistům nezáleží na tom, jak dítě vychovávat nebo jak je vychováno, hlavně, jestli je vychováno ve smyslu „dobrého člověka“.

Rozdíl mezi vietnamskými buddhisty v České republice a ve Vietnamu je ten, že v buddhistických chrámech ve Vietnamu se zdržuje mnohem více lidí, v chrámu je vždy nějaký návštěvník (komunity početně nesrovnatelné). Častěji tam však chodí starší lidé, především proto, že již mají volný čas. V ČR jsou přítomni především buddhisté nižšího věku a ti na návštěvy chrámů nemají tolik volného času, takže do chrámu chodí celkově méně lidí (v některé všední dny je chrám i zavřen). Lidé se scházejí především na velké buddhistické svátky, jak již bylo uvedeno. Mladí lidé do chrámu chodí zejména v případech, kdy něco potřebují. Na rozdíl od mnohých jiných tradic nemá Dien Minh pocit, že by generace po generaci ztrácela zájem o buddhismus. Tím, že je u vietnamských buddhistů toto náboženství silně spojeno s kultem předků, které vyznává každá rodina, je pro Vietnamce buddhismus přirozenou věcí, součástí jejich života, ať už jsou oficiálními buddhisty nebo jen neoficiálními. Nejen kvůli buddhismu, ale právě kvůli svým předkům má každá vietnamská rodina doma oltář, při kterém je uctívá. Toto uctívání a starost o oltář přebírá vždy nejstarší syn, pokud je v rodině a tím pádem je pro děti automatické přenášet tyto zvyky a víru na další generace, kdy ony se z dětí mění na rodiče a prarodiče. Buddhismus je zkrátka součástí jejich kultu předků, kultury a života.

Tak jak v chrámu pomáhají na velké svátky vietnamští buddhisté z ČR, tak na pozvání přijíždí a pomáhají i buddhisté a buddhističtí mniši z blízkého sousedního Německa. Do doby než byl ve Varnsdorfu vybudován chrám, měli čeští buddhisté nejbližší chrám až v Drážďanech.

Buddhistické jméno udělené při obřadu vstupu do víry má dvě části – Dien – první část je dávána podle pohlaví, takže v tomto případě všem ženám a druhá část – Minh – je pak dávána jako jméno konkrétní osoby. Jméno má svůj vlastní význam, uděluje ho a sestavuje mnich.

Chrám ve Varnsdorfu navštěvují především vietnamští buddhisté, Češi (nebuddhisté) přicházejí málo a spíše jen ze zvědavosti.

Paní Dien Minh bere osobně buddhismus jako náboženství i jako filosofický směr, životní styl, který by měla dodržovat a kterým se inspiroje.

Buddhismus změnil nejvíce život paní Dien Minh v tom, že nic nebere jako samozřejmost. Domnívá se, že více rozumí okolnímu světu. Přinesl jí více poučení, pokory. Váží si života jiných tvorů.

Sama paní Dien Minh při naší návštěvě skromně přiznává, že o víře neví tolik, kolik bychom se možná chtěli dozvědět a odkazuje nás na místního mnicha Dai Duc.

Ruský buddhismus

Rozhovor se zástupcem ruského buddhismu Vasilijem Stepanovem, který pochází z Burjatska.

Rozhovor se zástupcem ruského buddhismu Vasilijem probíhal neformálně a v přátelském duchu. Vasilij pochází z Burjatska a v současné době je studentem prvního ročníku magisterského studia na ČZU. V Praze žije rok, je mu 22 let. Buddhistou, jak je v této oblasti běžné, je od narození. Do chrámu nechodí, protože v ČR nejsou dacany, a proto jen sleduje ponaučení od Dalajlamy.

Jelikož jedna z otázek našeho výzkumu se týká mezilidských vztahů a soukromého života, jako první jsme se zeptali, zda je přítelkyně Vasilija také buddhista? Dostali jsme odpověď, že je buddhistkou, ale s převahou šamanismu. Podle Vasilija se Burjati odedávna hlásili k šamanismu. V každé události svého života vidí zásah duchů. Hlavním božstvem pro ně je Věčně Modré Nebe – Chuche Munche Tengri. Země podle šamanských názorů je středem vesmíru.

Aby se člověk mohl stát šamanem, musí mít především dědictví – utcha, tj. mít předka šamana. Šamanisté nebudovali chrámy. Šamanské obřady tajlagany se prováděly v přírodě na významných místech. Domnívali se, že člověk může ovlivňovat bohy a duchy obětováním, dodržováním určitých pravidel a tradic. Některé tradice se dodržují do dneška. Na západním břehu Bajkalu si Burjati udrželi svou původní víru a zůstali šamanisty, ale na východním břehu pod vlivem východních Mongolů se Burjati stali buddhisty. V Burjatsku je buddhismus zastoupen hlavně tibetským buddhismem. Činnost lamaistického duchovenstva se řídí hlavním duchovním vedením buddhistů. Představený tohoto sboru má titul bandido-chambolamy a sídlí v Ivolginském dacanu (klášteře), který se nachází asi 40 km od Ulan-Ude (hlavní město Burjatska). Vasilij uvedl podrobnosti o podmínkách vstupu do areálu kláštera. Návštěvník musí obejít dacan ve směru pohybu Slunce a točit při tom churde – modlitebními mlýnky. Každé otočení mlýnku odpovídá mnohačetnému zopakování modlitby. Uvnitř chrámu je na centrálním místě umístěna nejvíce respektovaná socha Buddhy. Pod sochou Buddhy je obraz a trůn Dalajlamy ze 14. století, na kterém má nárok sedět jenom on. Náboženské obřady se provádějí v tibetštině. V areálu dacanu jsou i malé chrámy suborgany, které se staví v místech, kde se nacházejí buddhistické relikvie. V dacanu je i největší knihovna buddhistických textů v Rusku. Velká část starých knih je v tibetštině, do burjatštiny a ruštiny nejsou přeloženy.

V rozhovoru se Vasilij zmínil i o národních burjatských svátcích. Každý rok probíhá v dacanu velký podzimní a zimní chural. V únoru - březnu se slaví Nový rok podle východního kalendáře. Hlavní chural léta je svátek Majdari. Dodržuje se svátek Zelené Tary, při kterém si může člověk otevřít cestu na celý rok.

Ve srovnání s vietnamskými buddhisty, kterých se týkal souběžný výzkum, je jedním z rozdílů fakt, že ruští buddhisté nemají druhé jméno. Dále lama může doporučit změnu jména dítěte v případě, kdy dítě nemůže vydržet velký tlak významu jména.

Závěr

Cílem naší seminární práce bylo odpovědět na předem stanovenou výzkumnou otázku: Jaký vliv mají jednotlivé kultury na vývoj buddhismu? Předpokládáme dosažení tohoto cíle. Ve spolupráci se zástupci tří různých větví buddhismu jsme se dozvěděli často i překvapivé informace a doložili rozdílnou podobu buddhismu u různých národností.

Nejzajímavější je fakt, že buddhismus jako takový ve své čistější formě je zde, v České republice, kde je v porovnání s ostatními zeměmi (především Asie) velmi krátce. Vysvětlujeme si tento jev tím, že na rozdíl od vietnamského nebo ruského buddhismu, kde má dlouhou historii a kde se stal prakticky součástí kultury, již splynul s jejich zásadami, hodnotami a normami, se v Čechách ještě příliš neujal. Není tu dost dlouho a není zde tak častý na to, aby se dokázal propojit s naší kulturou, zvyky a tradicemi. Zjistili jsme tedy, že kultura má na vývoj buddhismu velký vliv, buddhismus je velmi tvárné náboženství či filosofický směr, který se nebrání žádným změnám, pokud nejsou přímo v rozporu s jeho základními hodnotami.

Bude velmi poučné sledovat tento vývoj v budoucnosti. Asi nikdo dnes není schopen odhadnout, jakým směrem se bude ubírat buddhismus např. právě u nás v České republice, v Evropě. Je možné, že jednou nám bude na Vánoce nosit dárky malý Buddha.

Zdroje

Knihy

- JEHO SVATOST 14. DALAJLAMA. *Otevřené srdce. Soucítění v denním životě*. 1. vyd. Praha: Pragma, 2001. 179 s. Přel. z An Open Heart. ISBN 80-7205-963-7
- KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009. 262 s. ISBN 978-80-213-1935-6
- LESTER, Robert C. *Buddhismus. (Cesta k osvícení)*. 3. vyd. Praha: Prostor, 2003. 208 s. Přel. z Buddhism (The Path to Nirvana). ISBN 80-7260-087-7
- NYDAHL, Ole, lama. *Buddha a láska*. 1. vyd. Brno: Bílý deštník, 2008. 223 s. Přel. z Der Buddha und die Liebe. ISBN 978-80-903821-2-1
- NYDAHL, Ole, lama. *Jízda na tygrovi*. 2. vyd. Brno: Bílý deštník, 2004. 448 s. Přel. z Riding the Tiger. ISBN 80-239-3280-2
- NYDAHL, Ole, lama. *Moje cesta k lamům*. 2. vyd. Brno: Bílý deštník, 2005. 260 s. Přel. z Entering od Diamond Way. ISBN 80-239-5351-6

Bakalářské práce

- JAKŠ Daniel, *Včlenění tibetského buddhismu do každodenního života v ČR na příkladu Komunity dzogčhen*, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha, 2009
- WIESNEROVÁ Vendula, *Pojetí feminity ve vybraných titulech buddhologické literatury vztahující se k období nejstaršího buddhismu*, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha, 2006

Internet

- Úvod do buddhismu (Kapitoly: Co je to buddhismus?; Kdo byl Buddha?; Je buddhismus filozofie, psychologie nebo náboženství?; Tři hlavní druhy buddhismu; Tři různé způsoby praktikování buddhismu) [online]. [cit. 2010-04-27]. Dostupné na: www.bdc.cz © 2000 Buddhismus

Diamantové cesty linie Karma Kagjü, n.s.

- Školy tibetského buddhismu (Kapitola: Historie a vznik čtyř hlavních buddhistických škol) [online]. [cit. 2010-04-28]. Dostupné z: www.buddhismus.cz © Karma Dendrub Dordže

[Diskuse k tomuto článku](#)

(Pokud tato stránka ještě neexistuje, můžete ji sami vytvořit kliknutím na odkaz a pak na tlačítko VYTVOŘIT STRÁNKU)

Počet shlédnutí: 316

[1\)](#) , [2\)](#) , [3\)](#) , [4\)](#) , [5\)](#)

[online]. [cit. 2010-04-27]. Dostupné na: www.bdc.cz © 2000 Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü, n.s.

[6\)](#)

[online]. [cit. 2010-04-28]. Dostupné z: www.buddhismus.cz © Karma Dendrub Dordže

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/buddhismus_-_koudelkova_abdramanova_buzkova_tsyboluk

Last update: **29/05/2024 19:36**

